

ISBN: 978-99955-45-37-6
UDK: 330.101.54:578.834(497.6)

Datum prijema rada: 18.05.2021.
Datum prihvatanja rada: 24.06.2021.
Informativni prilog

UTICAJ COVID-19 NA MAKROEKONOMIJU BOSNE I HERCEGOVINE – PREGLED LITERATURE

THE IMPACT OF COVID-19 ON THE MACROECONOMY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA - A REVIEW OF THE LITERATURE

Dijana Rajić

Student master studija, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina,
Republika Srpska, BiH
dijanarajic01@gmail.com

Zoran Bošnjak

Student master studija, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina,
Republika Srpska, BiH
zoranbosnjak71@gmail.com

Jovana Mirčić

Student master studija, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina,
Republika Srpska, BiH
jovanamircic96@gmail.com

Apstrakt: COVID-19 donio je mnoge promjene u svijetu, a i kod nas. Za zemlje u razvoju kakva je i Bosna i Hercegovina, posljedice zatvaranja zbog pandemije su velike. Veliki broj preduzeća je bio u lošoj finansijskoj situaciji i prije toga. Država se okrenula tome da zaštiti zdravlje svojih građana, pa je stoga ekonomija i sve u vezi sa poslovanjem bačeno u drugi plan. Mjere koje je uvela država dovele su do rasta nezaposlenosti, pada potrošnje roba i usluga i zatvaranja preduzeća. Iako je Vlada određenim mjerama pokušala pomoći preduzećima mnoga od njih su zatvorena. Izvoz i uvoz su smanjeni u velikoj mjeri što je uticalo na sve, od proizvođača do krajnjih potrošača. Veliki broj kompanija je pokušao da spasi svoje poslovanje otpuštanjem određenog broja radnika. To je povećalo stopu nezaposlenosti i obaveze države prema tim ljudima. Ovaj rad daje pregled uticaja globalne pandemije na neke makroekonomske faktore u Bosni i Hercegovini..

Ključne riječi: COVID-19 kriza, ekonomija, makroekonomski faktori, BiH, tržište

Abstract: COVID 19 has brought many changes in the world and in our country. For developing countries such as Bosnia and Herzegovina, the consequences of the closure due to the pandemic are enormous. A large number of companies were in a

bad financial situation before that. The state has turned to protect the health of its citizens, so the economy and everything related to business have been thrown into the background. The measures introduced by the state have led to rising unemployment, falling consumption of goods and services and the closure of businesses. Although the government has tried to help small and medium-sized enterprises and the economy with certain measures, many companies have been closed. Exports and imports of goods were almost completely interrupted, which affected everything from producers to end users of services. A number of companies have tried to save their business by laying off some workers. This has increased unemployment and the state's obligations to these people. This paper provides an overview of the impact of the global pandemic on some macroeconomic factors in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: COVID-19 crisis, economy, macroeconomic factors, B&H, market

1. UVOD

Bosna i Hercegovina se sastoji iz dva entiteta, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. Samo specifično uređenje države u prošlosti je onemogućilo nesmetan razvoj ekonomije i industrije. Država se finansirala većinom iz kredita što je podrazumijevalo velike inostrane dugove. Prije pandemije došlo je do malog poboljšanja stanja u ekonomiji i privredi, povećanjem izvoza i stranih ulaganja. Sredinom marta 2020. godine svijet je pogodila velika ekonomska kriza izazvana virisom COVID-19. Pandemija virusa COVID-19 izazvala je u svijetu velike ekonomske posljedice po sve države, pa tako i Bosnu i Hercegovinu. Stotine analiza, studija, politika i naučnih radova svakodnevno se objavljuje na temu uticaja pandemije na ekonomiju, međutim, za razliku od ranijih ekonomskih kriza i recesija, ovaj put nije ekonomski faktor uzrokovao krizu, pa je zbog toga ovo teško porediti s nečim sličnim iz prošlosti. Indirektni ekonomski uticaji uzrokovani pandemijom COVID-19 na Bosnu u Hercegovinu osjetili su se početkom januara 2020. godine kada je tržište u Kini počelo osjećati snažan ekonomski udarac zbog pandemije. U februaru 2020. godine počele su se osjećati veće ekonomske posljedice zbog smanjenog dolaska turista u našu zemlju, te zbog situacije s pojavom COVID-19 oboljenja u državama Evrope. Prvi snažan udarac za ekonomiju u BiH se desio nakon zatvaranja države kada su vlasti na svim nivoima organizovanja počele donositi mjere u cilju zaštite zdravlja i života naših građana. I prije pandemije koja je zadesila zemlju tokom 2019. godine ekonomija je pokazivala znake slabljenja i to povećanjem uvoza, a smanjenjem izvoza naših dobara (Bećirović, Hadžić, Čavalić, 2020). Glavni partneri BIH bili su Njemačka, Italija, Hrvatska i Austrija sa jakim fokusom na metalnu i tekstilnu industriju, kao i industriju automobila. Do problema je počelo dolaziti kada su se i odnosi među tim zemljama promijenili (tj. došlo je do ekonomske krize u Italiji, slabljenja njemačke ekonomije, uvođenja 100%tnih taksi na robu iz BIH na Kosovu, opadanja vrijednosti turske lire tokom 2018. godine). U našoj zemlji došlo je do zatvaranja industrijskog giganta „Aluminij“ u Mostaru, Rafinerije ulja u Bosanskom Brodu što je dovelo do pada izvoza u odnosu na isti period 2018. godine. Ovi pojedinačni događaji u kombinaciji sa svjetskim slabljenjem ekonomije, doveli su

do preduslova za negativan uticaj globalne krize uzrokovane pandemijom. Mnogo bolje ekonomski uređene države i sa jačim industrijama nisu mogle da izdrže negativan uticaj zatvaranja, nego je i kod njih došlo do otpuštanja velikog broja radnika i zatvaranja preduzeća, pa tako i nije čudno da se to na BiH još jače odrazilo. Rad se sastoji od pregleda situacije u ekonomiji BiH prije pandemije i pokušaju vlasti i društva da održe koliko-toliko stabilno stanje i pregleda stanja nakon zatvaranja države. Rad obuhvata pregled literature iz ekonomske oblasti koja se odnosi na područje BiH. Cilj rada je na jednom mjestu prikazati što više pokazatelja makroekonomskih faktora i predstaviti njihov uticaj na dalji život i rad u državi.

2. MAKROEKONOMSKI FAKTORI U BIH PRIJE PANDEMIJE COVID-19

Makroekonomija je grana ekonomije koja se za razliku od mikroekonomije, bavi cjelokupnim bogatstvom nekog područja, proučavajući međusobne odnose agregatne proizvodnje, prihoda, zaposlenosti, cijena i drugih promjenljivih. Makroekonomska analiza proučava ponašanja sveukupne narodne privrede i utvrđivanja međuzavisnosti njihovih važnijih agregata. Ti su agregati dobijeni zbrajanjem velikog broja manjih mikroekonomskih promjenljivih (Babić, 2007). Makroekonomija proučava strukturu, aktivnosti i dostignuća nacionalnog bogatstva te način kojim vlade nastoje uticati na ta dostignuća i temelji se na makroekonomiji, pa se tako one ne mogu posmatrati kao zasebna područja ekonomije (Benić, 2016.). Makroekonomski pokazatelji jedne zemlje su bruto društveni proizvod, inflacija, nezaposlenost, zaduženost, kretanje platnog bilansa i slično (Malešević Perović, 2008). Centralna banka BiH i Agencija za statistiku BiH dale su pregled osnovnih ekonomskih pokazatelja za BiH u periodu od 2008. do 2020. godine, što je prikazano u Tabeli 1.

Tabela 1. Osnovni ekonomski pokazatelji

Pokazatelji	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nominalni BDP (mil. evra)	13.0	12.7	13.0	13.4	13.4	13.7	14	14.6	15.3	16.0	17.1	18.0	12.9
BDP po glavi stanovnika (evra)	3,684	3,580	3,663	3,791	3,793	3,678	3,967	4,155	4,355	4,578	4,891	5,166	-
Realna stopa rasta BDP (%)	5.4	-3	0.9	1.0	-0.8	2.4	1.2	3.1	3.1	3.1	3.6	2.7	-4.3
Stopa rasta industrijske proizvodnje(%)	9.2	-3.3	1.6	5.6	-5.2	6.7	0.1	2.6	4.3	3.1	1.6	-5.5	-6.2
Prosječne neto plate (evra)	385	404	408	417	422	423	424	424	428	435	449	471	483
Godišnja stopa inflacije (%)	7.4	-0.4	2.1	3.7	2.1	-0.1	-0.9	-1	-1.1	1.3	1.4	0.6	1.0
Godišnja stopa nezaposlenosti (%)	23.4	24.1	27.2	27.6	28	27.5	27.5	27.7	25.4	20.5	18.4	15.7	16.0
Devizne rezerve (mil. evra)	3219	3,176	3,302	3,284	3,328	3,614	4,001	4,400	4,873	5,398	5,942	6,440	7,090
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	41.2	44.8	52.1	53	51.5	55.2	53.6	56.7	58.3	61	61.8	58.9	62.3
Tokovi DSI (mil.evra)	684	180	307	357	307	208	415	326	316	436	487	357	249
Učešće DSI u BDP(%)	5.3	1.4	2.4	2.7	2.3	1.5	3.0	2.2	2	2.7	2.8	2	-
Depoziti stanovništva u kom. Bankama(mil.evra)	2,633	2,793	3,251	3,605	3,914	4,276	4,623	5,044	5,541	5,763	6,210	6,770	7,036
Broj stanovnika (mil.)	3.54	3.54	3.54	3.54	3.54	3.53	3.53	3.52	3.51	3.5	3.5	3.5	-

Izvor: Centralna banka BiH i Agencija za statistiku BiH

BDP predstavlja tržišnu vrijednost svih finalnih roba i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tokom određenog perioda (Stutely, 2007). Po podacima iz Tabele 1. vidljiv je rast BDP po glavi stanovnika u poslednjoj deceniji što govori o stabilizaciji ekonomskih prilika u našoj zemlji. Inflacija predstavlja rast opšte visine cijena, odnosno pad vrijednosti novca (Benić, 2016). Visina inflacije govori o potencijalnoj krizi koja se odvija u društvu. U proteklih desetak godina inflacija je opadala i održala se na prihvatljivom nivou u posmatranom razdoblju do 2020. godine. Kao jedan od bitnih makroekonomskih faktora posmatramo i stopu nezaposlenosti radno sposobnog stanovništva u državi. U periodu od 2008. do 2017. godine ova vrijednost je stagnirala dok u posljednje tri godine ima značajan pad što je pokazatelj ekonomske stabilnosti države u tom periodu.

3. ANALIZA UTICAJA COVID-19 NA UVOZ I IZVOZ BIH

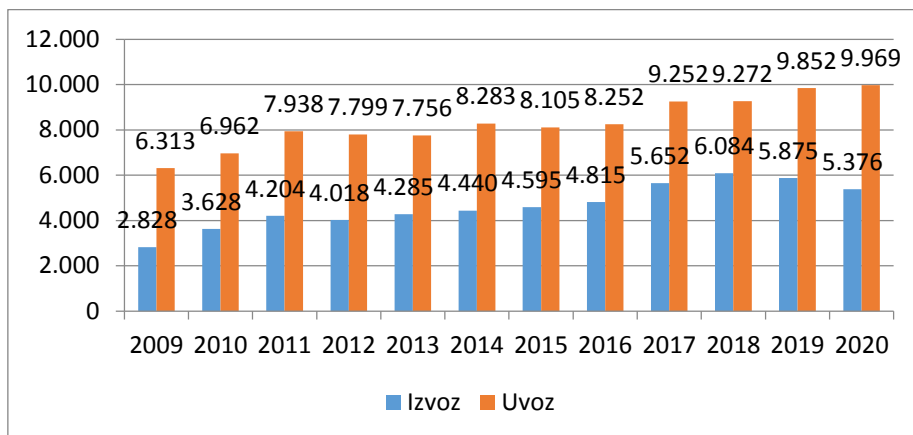
Uticaj COVID-19 na ekonomiju Bosne i Hercegovine, odnosno koliki je iznos direktnih i indirektnih troškova, naročito kada je poslovanje kompanija u pitanju, još se sa sigurnošću ne zna, ali na osnovu preliminarnih pokazatelja može se doći do zaključka da će određene grane industrije pretrpjeti znatne gubitke i ostvariti lošije rezultate poslovanja u odnosu na prethodne godine. Pandemijska COVID-19 ima uticaj i na uvoz i izvoz BiH. Kako je došlo do smanjenja obima robne razmjene u svim sektorima to je rezultiralo smanjenjem uvoza i izvoza. Ukupan obim spoljnotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine u periodu januar-septembar 2020. godine iznosio je 20.383.347.000 KM i smanjen je za 15%, odnosno 3,5 milijardi KM u odnosu na isti period prethodne godine. Izvoz iz BiH je iznosio 7.809.942.000 KM i manji je za 13%, odnosno 1,1 milijardi KM. Uvoz u BiH je iznosio 12.573.405.000 KM i manji je za 16%, odnosno 2,4 milijardi KM. Ukupan saldo spoljnotrgovinske razmjene je smanjen za 20% i iznosi -476.463.000 KM. Pokrivenost uvoza izvozom je povećana za 2% i iznosi 62,1% (Infokom, 2020).

Tabela 2. Statistika vanjske trgovine, milioni EUR

Godina	Izvoz	Uvoz
2009	2,828	6,313
2010	3,628	6,962
2011	4,204	7,938
2012	4,018	7,799
2013	4,285	7,756
2014	4,440	8,283
2015	4,595	8,105
2016	4,815	8,252
2017	5,652	9,252
2018	6,084	9,272
2019	5,875	9,852
2020	5,376	9,969

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 1. Statistika spoljne trgovine

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U razdoblju I-XII 2020.godine izvoz je iznosio 5,376 milijuna EUR, što je za 8.5 % manje nego u istom razdoblju 2019. godine, dok je uvoz iznosio 8,633 milijuna EUR, što je za 13.4 % manje nego u istom razdoblju prethodne godine. Sljedeća tabela prikazuje izvoz i uvoz BiH u prva tri mjeseca 2021. godine i poređenje sa 2018., 2019., i 2020. godinom za isto razdoblje (prva tri mjeseca).

Tabela 3. Izvoz i uvoz BiH po mjesecima tokom 2018., 2019., 2020. i 2021. godine u KM

Mjesec	Izvoz				Uvoz			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Januar	907.221	856.376	856.270	881.299	1.255.462	1.292.899	1.236.794	1.165.880
Februar	906.750	926.443	923.011	1.027.699	1.419.440	1.549.613	1.567.650	1.461.494
Mart	973.780	989.133	848.261	1.155.470	1.725.958	1.772.859	1.483.138	1.774.753

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Analizom datih podataka došlo se do zaključka da je iz godine u godinu izvoz opadao, da bi 2021. godine došlo do njegovog porasta, ali ne toliko značajno. Kada je uvoz u pitanju, tu su primjetne oscilacije, 2019.godine je porastao u poređenju sa 2018. godinom, da bi 2020. i 2021. godine opao.

Stopa pokrivenosti uvoza izvozom u BiH tokom posmatrana prva tri mjeseca (januar, februar, mart) 2018, 2019, 2020. i 2021. godine prikazana je tabeli koja slijedi.

Tabela 4. Stopa pokrivenosti uvoza izvozom BiH u prva tri mjeseca

Mjesec	Stopa pokrivenosti uvoza izvozom			
	2018	2019	2020	2021
Januar	72,3	66,2	69,2	75,6
Februar	63,9	59,8	58,9	70,3
Mart	56,4	55,8	57,2	65,1

Izvor: Agencija za statistiku BiH

4. POSLJEDICE PANDEMIJE COVID – 19 NA BDP BIH

U periodu od 2016. godine do 2018. godine privreda BiH je rasla iznad 3% godišnje. Stopa rasta usporena je u 2019. godini i iznosila je 2,7%. Do prekida rasta privrede BiH došlo je šokom izazvanim pandemijom COVID-19. Zavisno o scenariju i entitetu institucije BiH su izjavile da očekuju smanjene BDP-a za 3% do 5% u 2020. godini, dok su očekivanja MMF-a za smanjenje BDP-a oko 5%. Očekivani negativni šok u BiH je manji u poređenju s prosjekom u EU koji iznosi -8,3% i sa susjednom Hrvatskom u kojoj iznosi -10,8%.

Dva bitna razloga za ovakav vid negativnog šoka u BiH su: relativno nizak nivo razvoja i drugi važan faktor je ekonomska struktura. Iako u strukturnom smislu predstavlja opterećenje, javni sektor predstavlja posebno veliki udio ekonomije BiH, on je ipak određeni amortizer u vrijeme krize. Fiskalni kapacitet doprinosi djelotvornoj fiskalnoj ekspanziji ukoliko je ekspanzija dobro ciljana i vremenski određena. Dugoročna fiskalna održivost će se očuvati putem pažljivo osmišljene kombinacije kratkoročnih mjera u oblasti socijalne zaštite i srednjoročnih do dugoročnih strukturnih mjera kojima bi se povećao potencijalni rast i fiskalni kapacitet kad nestane neposredna prijetnja od pandemije.

Očekuje se smanjenje troškova plata u državnoj službi za svega 1%. Prema MMF-u, očekuje se da će fiskalna ekspanzija pretvoriti fiskalni suficit od 2,2% u 2019. u deficit od 4,4% BDP-a u 2020, uz brz oporavak i povratak u suficit od 1% BDP-a u 2021. godini.

Njemačka, Italija, Slovenija, Hrvatska, Srbija, Kina i Turska su glavni trgovinski partneri BiH. Izvoz u EU ostvaruje učešće od 73% u ukupnom izvozu BiH i BiH je izložena rizicima vezano za kontrakciju proizvodnje i potražnje na tržištu EU i tržištima u državama članicama sporazuma CEFTA. Prvi šok potražnje za izvozom je prenesen na niži uvoz zbog visokog stepena ovisnosti izvoznih proizvoda o uvoznim repromaterijalima u industriji mineralnih goriva i ulja, hemijskoj industriji, industriji

plastike i mašinskoj industriji. BiH bilježi veliki deficit u trgovini robom od 23%BDP-a koji će se, prema očekivanjima, povećati u 2020. godini usljed krize: strukturalno visok uvoz će se smanjiti više nego izvoz, ali ovaj efekat može biti privremenog karaktera. Tada će u prvi plan izbiti temeljna slabost: orijentacija na domaće tržište/nedostatak izvozne orijentacije (s ukupnim omjerom vrijednosti izvoza prema BDP-u od 40%, BiH zaostaje za prosjekom za male i otvorene ekonomije u Evropi)(<https://bosniaherzegovina.un.org>). Prosječna mjesečna bruto plata po zaposlenome u preduzećima u BiH za januar 2021. godine iznosila je 1.504 KM, što pokazuje nominalan pad za 1,5% u odnosu na decembar 2020. godine. Prosječna mjesečna bruto plata za januar 2021. godine u odnosu na januar 2020. godine nominalno je viša za 3% (<http://www.bhas.ba>). Zatvaranje svega osim prodavnica egzistencijalnim namjernica, ograničavanje kretanja ljudi i roba, ostavili su negativne efekte. Kolika će razmjera efekata biti i koliko će dugo trajati zavisice od dva parametra: koliko će dugo trajati i još važnije kakvi će biti sljedeći koraci na suzbijanju krize. Na ovakva pitanja, nažalost još uvijek niko nema odgovor. Bilo kakve procjene u ovim trenucima su nezahvalne. U slučaju BiH postoji nekoliko primarnih kanala preko kojih će se makroekonomski šok, uzrokovan nekontrolisanim širenjem virusa, prelići na nas. Prvenstveno, tu je očekivano smanjenje obima industrijske proizvodnje (koja je već pod pritiskom zbog sporog ekonomskog rasta u Njemačkoj i Italiji), problema u funkcionisanju strateških preduzeća u BiH, ali i trgovinskih barijera u okruženju. Prihodi od pruženih usluga u platnom bilansu će se, takođe, smanjiti, a suficitom na računu usluga se pokriva dio vanjskotrgovinskog deficita BiH. Ovdje se prvenstveno misli na usluge vezane za turističku djelatnost, ali i transportne i usluge dorade i obrade roba. Konačno, funkcionisanje preduzeća će biti otežano i zbog smanjenja strane potražnje za našim robama(<https://www.cbbh.ba>). Ekonomija BiH je u velikoj zavisnosti od stanja ekonomije EU, kriza koja se događa u EU izazvaće ogroman pad izvoza i uvoza repromaterijala, dakle industrije u cjelini. Veliki pad je neizbježan u turizmu, ugostiteljstvu i dr. uslužnim djelatnostima. Pad domaće potrošnje i promjena njene strukture dodatno će poremetiti stanje u različitim ekonomskim sektorima. Time će doći do velikog rasta nezaposlenosti, a državna pomoć održavanju zaposlenosti (pokrivanjem minimalca i doprinosa na kratak rok) defakto vodi smanjivanju plata. To će dovesti do naglog, velikogporasta siromaštva(<https://www.ibhi.ba>).

Cilj pregleda procjene makroekonomskog uticaja krize uzrokovane pandemijom COVID-19 u BiH je pružiti podršku institucijama vlasti u BiH u donošenju kratkoročnih, te srednjoročnih do dugoročnih mjera i politika u okviru njihovog odgovora na krizu, a na osnovu dokaza i najbolje prakse u svijetu (<http://mcp.gov.ba>).

5. UTICAJ PANDEMIJE COVID-19 NA TRŽIŠTE RADA BIH

Pandemija COVID-19 koja se pojavila na prostoru BiH početkom 2020. godine izazvala je brojne nedaće, čije posljedice su i dalje prisutne. Pored zdravstvenih problema i posljedica koje pandemija ostavlja za sobom, tu su i ekonomske posljedice s kojima se stanovnici BiH suočavaju svakodnevno. Ekonomske posljedice, između ostalog, imaju snažan uticaj na tržište rada.

Ekonomija BiH, koja je već bila na putu usporavanja, sada se suočava s mogućom dubokom recesijom, jer pojava virusa korona ugrožava ekonomsku aktivnost. Kao posljedica COVID-19 jeste povećanje, ionako visoke, nezaposlenosti. Tržište rada još uvijek pogađa strukturalna nezaposlenost, pa je pad stope nezaposlenosti dijelom odraz starenja stanovništva zemlje i smanjenja radne snage. Otvaranje radnih mjesta je bilo minimalno, a COVID-19 sada prijeti gubitku značajnog dijela postojećih radnih mjesta, naročito u uslužnim sektorima. Tržište rada u BiH predstavlja značajan izazov tokom trajanja krize, s preko 20.960 izgubljenih radnih mjesta u FBiH od početka pandemije, prema podacima poreske uprave FBiH. U Republici Srpskoj vlasti procjenjuju da je izgubljeno oko 800 radnih mjesta (World Bank Group, 2020). U tabeli 1. koja slijedi prikazan je zabilježeni pad stope zaposlenosti iz godine u godinu.

Tabela 5. Stopa nezaposlenosti u %

	Ukupno		
	2017	2018	2019
Stopa nezaposlenosti	20,5	18,4	15,7

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Slijedi i grafički prikaz stope nezaposlenosti posmatrane u toku tri uzastopne godine (2017, 2018, 2019. godine).

Grafikon 2. Stopa nezaposlenost u %

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Iz tablete 5. i grafikona 2 jasno se vidi da je došlo do opadanja stope nezaposlenosti. Stopa nezaposlenosti je 2017. godine iznosila 20,5%, 2018. godine je iznosila 18,4%, a 2019. godine je pala na 15,7%. Recesija izazvana pandemijom najviše pogađa privatni preduzetnički sektor, odnosno preduzetnike i radnike. Mnogi preduzetnici iz malog biznisa će se naći u problemu i suočiti se sa poteškoćama koje mogu voditi čak i u stečaj. Opstanku se mogu nadati samo kompanije koje budu u mogućnosti da osiguraju svoje poslove u uslovima recesije, koje imaju formirane dovoljne rezerve za

podnošenje recesije, kao i one kompanije koje imaju kreditnu sposobnost koja im omogućuje da se zaduže kako bi prebrodile teškoće koje im je nametnula recesija.

U domaćinstvima će nastati problemi zbog nezaposlenosti izazvane recesijom. Veoma je važno imati u vidu da kompanije imaju veliku odgovornost da osiguraju egzistenciju svojim radnicima u ovom periodu, ako žele da osiguraju radnike za period poslije recesije, kada će emigracija početi da odvlače najkvalitetnije radnike. Najveći dio domaćinstava nema rezervni novac za podnošenje tereta recesije, pa će biti veoma važno osigurati redovnost isplata penzija i socijalnih naknada. Posebno je pitanje kako će se odvijati iseljavanje našeg radno aktivnog stanovništva. Normalizacija stanja u Njemačkoj i Austriji bi mogla privući još veći broj sada zaposlenih radnika, koji će se pokrenuti zbog straha od nesigurnosti radnih mjesta (Domazet, 2020).

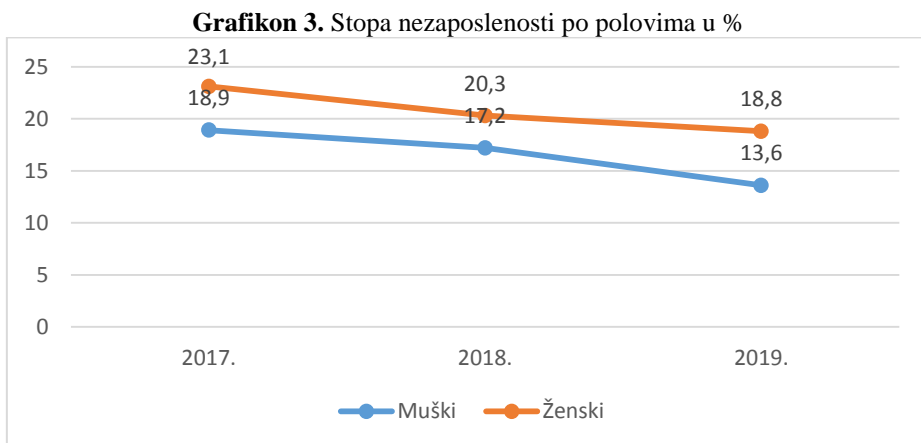
Ako se sagledaju statistički podaci stope nezaposlenosti po polovima uočava se da je došlo do pada stope i kod jednog i kod drugog pola u toku posmatranog perioda. Sljedeća tabela 2.prikazuje statističke podatke stope nezaposlenosti po polovima.

Tabela 6. Stopa nezaposlenosti po polovima u %

Stopa nezaposlenosti	Muški			Ženski		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
	18,9	17,2	13,6	23,1	20,3	18,8

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Slijedi i grafički prikaz stope nezaposlenosti po polovima za tri analizirane godine.

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Pojavom COVID-19 pandemije došlo je do značajnih promijena kada je život i rad žena u pitanju. Prema istraživanju koje je objavio Deloitte Global, skoro 82% ispitanih žena izjavilo je da je pandemija negativno uticala na njihov život i skoro 70% onih koje su iskustile negativan uticaj su zabrinute zbog mogućnosti napredovanja u karijeri.

Deloitte-ovo istraživanje, kojim je ispitano oko 400 zaposlenih žena širom svijeta, otkriva uticaj pandemije na ravnotežu između posla i privatnog života, kao i na opšte zdravlje i stanje zaposlenih. Istraživanje ukazuje na to kako bi pandemija mogla ugroziti napredak koji je postignut posljednjih godina u oblasti rodne ravnopravnosti na radnom mjestu. Istovremeno, istraživanje otkriva koje aktivnosti kompanije mogu da sprovedu kako bi podržale kontinuirani uspjeh i napredak zaposlenih žena. Postoji nekoliko oblasti u kojima bi poslodavci trebalo da preduzmu određene mjere - od kreiranja fleksibilnog radnog okruženja do suzbijanja mikro-agresije na radnom mjestu (Deloitte, 2020).

ZAKLJUČAK

Zbog svoje specifičnosti i velikih ograničenja u radu privrede, ekonomska kriza izazvana pandemijom koronavirusa još dugo će trajati, posebno u oblastima turizma i djelatnosti vezanih za njega. Bitanje značajan angažman države na svim nivoima vlasti koji će za cilj imati povratak privrede na stanje prije pandemije COVID-19.

Jedan od najvažnijih faktora za što kraći oporavak privrede BiH je održati potrošnju u što većem nivou. Pored održavanja potrošnje u što većem nivou bitna je i javna potrošnja lokalnih zajednica zbog čega ne smije doći do zastoja u ulaganjima i potrošnji.

Mjere koje su do sada preduzete od strane svih nivoa vlasti u BiH nisu dale željene rezultate, što pokazuju brojevi o nezaposlenosti, odjavna radnika, padu BDP-a, smanjenu potrošnje, smanjenju uvoza i izvoza i drugih ekonomskih pokazatelja.

BiH kao država koja nije članica EUi nema pristup fondovima koji mogu stabilizovati njene fondove, neophodno je da nađe finansijska sredstva za stabilizaciju budžeta i ulaganja u privredu. Sasvim je izvjesno da će se BiH morati okrenuti uzimanju povoljnih kredita i izdavanju obveznica kako bi to mogla i učiniti.

U skladu sa svojim mogućnostima i stepenom razvijenosti, jedinice lokalne samouprave u BiH treba da implementiraju navedene mjere koje treba da pomognu u razvoju jedinica lokalne samouprave i lokalnoj privredi nakon pandemije.

Za realizaciju mjera važan je budžetski kapacitet, kao i kreditna sposobnost kako bi se finansirale mjere i politike. Veći dio finansiranja ovih mjera i politika u vremenu krize mora dolaziti iz kreditnih sredstava, jer je na osnovu analize prihoda u Bosni i Hercegovini jasno da će prihod biti drastično smanjen. Predložene mjere su usmerene na očuvanju radnih mjesta, likvidnost kompanija te povećanju potrošnje s ciljem pokretanja i razvoja preduzetništva u postpandemijskom periodu.

LITERATURA

- [1] Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, <https://bhas.gov.ba/> (10.03.2021.)
- [2] Babić, M. (2007). Makroekonomija (Svez 15). Zagreb: MATE, str. 9-12
- [3] Bećirović, D., Čavalić, A., Hadžić, F. (2020). The COVID-19 crisis: economic implications for Bosnia and Herzegovina, The Visio Journal, Volume 5, str. 40-49
- [4] Benić, Đ. (2016). Makroekonomija, Zagreb : Školska knjiga, str.2
- [5] Malešević Perović, L. (2008). Subjektivno ekonomsko zadovoljstvo u tranzicijskim zemljama: Istraživanje relativne važnosti makroekonomskih varijabli. Financijska teorija i praksa, 32 (4), str.523-542
- [6] Stutely, R. (2007). Ekonomski pokazatelji: Smisao ekonomije i ekonomskih indikatora, Zagreb: poslovni dnevnik MASMEDIA, str. 132-138
- [7] Osnovni ekonomski pokazatelji, Centralna banka BiH i Agencija za statistiku BiH,
<http://www.fipa.gov.ba/informacije/statistike/pokazatelji/default.aspx?id=206&langTag=hr-HR> (16.04.2021.)
- [8] Procjena socioekonomskog uticaja krize uzrokovane pandemijom COVID-19 u Bosni i Hercegovini, UN,
https://bosniaherzegovina.un.org/sites/default/files/2020-10/BHS%20UN%20SEIA_BIH.pdf(13.04.2021.)
- [9] Demografija i socijalne statistike, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine,
http://www.bhas.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2021/LAB_05_2021_01_1_BS.pdf (15.04.2021.)
- [10] Hoćemo li preživjeti panemiju? Senad Softić,
<https://www.cbbh.ba/Content/Read/1180?fbclid=IwAR0h4KitVPCtAX6oJvLoGgcFlKaoymk3qBDE3HIstV0XJHPhkZDJhEV6y9g> (10.04.2021.)
- [11] Socijalne posljedice pandemije COVID-19 u BiH, IBHI,
https://www.ibhi.ba/Documents/Publikacije/2020/Socijalne_posljedice_pandemije_COVID_19_u_BiH_1706.pdf (15.04.2021.)
- [12] Ministarstvo civilnih poslova BiH,
http://mcp.gov.ba/Publication/Read/odrzana-online-prezentacija-un-ovog-izvjestaja-procjena-socioekonomskog-uticaja-krize-uzrokovane-pa?pageId=30&fbclid=IwAR0s-auy8TJmik-gsHL-8hs0g7P38ykw8P7OLL15NjNIZ1w8Xdjh_EZe1Ps(18.04.2021.)
- [13] Ekonomski i socijalni uticaj COVID-19, Redovni ekonomski izvještaj, World Bank Group,
https://pubdocs.worldbank.org/en/993911588146375878/WB-RER17-The-Economic-and-Social-Impact-of-COVID-19-Country-Notes-Bosnian.pdf?fbclid=IwAR06EiWw_ict4BgZBhLoD4aXVzLgNS_eRnLvrePDEglw8lWnxNI4jrHCOJA (20.04.2021.)
- [14] Deloitte,
<https://www2.deloitte.com/ba/bs/pages/press/covid-19-utjecaj-na-zaposlene-zene.html?fbclid=IwAR0-0mP41udKAPwWi9GUUnyIJukxLJSJ7tRJYRcXSbDxvVLDC6wkdKJm942I> (20.04.2021.)

- [15] Ekonomija BiH u doba korona virusa, Aljazeera, https://balkans.aljazeera.net/opinions/2020/3/22/ekonomija-bih-u-doba-korona-virusa?fbclid=IwAR198Ie55KQb_7qhnwRi_s3ddkD4idPH7XSDaQtZE42Uf--YH5S568uQg9s (21.04.2021.)

SUMMARY

COVID 19 has brought many changes in the world and in our country. For developing countries such as Bosnia and Herzegovina, the consequences of the closure due to the pandemic are enormous. A large number of companies were in a bad financial situation before that. The state has turned to protect the health of its citizens, so the economy and everything related to business have been thrown into the background. The measures introduced by the state have led to rising unemployment, falling consumption of goods and services and the closure of businesses. Although the government has tried to help small and medium-sized enterprises and the economy with certain measures, many companies have been closed. Exports and imports of goods were almost completely interrupted, which affected everything from producers to end users of services. A number of companies have tried to save their business by laying off some workers. This has increased unemployment and the state's obligations to these people. This paper provides an overview of the impact of the global pandemic on some macroeconomic factors in Bosnia and Herzegovina.